

Pirkanmaan ilmastotiekartan yhteistyöryhmän kokous – Pirkanmaan energiastrategia skenaariotyöpaja

Aika: ma 6.6.2022 klo 14.00–16.00.

Paikka: Kokouskeskus Pellava, Roine / Teams

Läsnä:

Teams: Herttuainen Helena, Holm Suvi, Ingelin Soili, Lippo Antti

Kokouskeskus Pellava, Roine: Hyttinen Liisa, Kankaala Kari, Kekki Ossi, Lehtonen Ilona, Lintunen Oona, Luukkonen Tiina, Mansukoski Milja, Merikoski Visa, Niittyniemi Jaana, Purontaus Eero, Rajala Mari, Ramstedt-Sen Tiina, Rintala Ida, Räsänen Petri & Virtanen Maria

Yhteenveto kokouksesta

14.00 Kokouksen avaus: Tulevaisuus- ja Innovaatiojohtaja Petri Räsänen, Pirkanmaan liitto.

Petri Räsänen avasi kokouksen klo 14.00. Kokouksen alussa pidettiin esittelykierron, sillä kokouksessa olivat paikalla yhteistyöryhmän tapaamiseen ensimmäistä kertaa osallistuneet Etelä-Pirkanmaan ja Trey:n uudet edustajat: Valkeakosken ympäristötarkastaja Ida Rintala ja Trey:n viestinnästä, brändistä ja kestävästä kehityksestä vastaava Ilona Lehtonen. Lisäksi Pirkanmaan liitosta oli paikalla työryhmän ulkopuolista henkilöstöä fasilitaattoreina, sillä kokous toimi valmisteilla olevan Pirkanmaan energiastrategian työpajana.

14.15 Pirkanmaan energiastrategian lähtökohdat: Ilmastoasiantuntija Tiina Luukkonen, Pirkanmaan liitto.

Liisa Hyttinen Pirkanmaan liitosta alusti energiastrategiatyöpajaa avaamalla strategiatyön alueellisia lähtökohtia. Valmisteilla olevan energiastrategian työnjaosta on sovittu Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa. ELY-keskus vastasi jo-valmistuneen Pirkanmaan energijärjestelmäselvityksen tilaamisesta, Pirkanmaan liitto nyt tekeillä olevan energiastrategian laatimisesta. Strategian taustamateriaalina käytetään muun muassa tämän päivän työpajassa käsiteltyjä Pirkanmaan energijärjestelmäselvityksen skenaarioita sekä Tuomas Vanhasen valmisteilla olevan väitöskirjan teknistä aineistoa.

Luukkosen mukaan muotoutuvan energiastrategian tavoite on, että Pirkanmaa saavuttaa hiilineutraalisuuden vuoteen 2030 mennessä säilyttäen luonnonmonimuotoisuuden, varmistuen toiminta- ja huoltovarmuuden, vahvistaen aluetaloutta ja energiaan liittyvää TKI-toimintaa sekä varmistuen energiamurroksen oikeudenmukaisuuden ja kustannustehokkuuden. Tarkoitus on myös mahdollistaa Pirkanmaan irtautuminen venäläisestä tuontienergiasta. Strategia lähetetään syksyllä lausuntokierrokselle ja sen on tarkoitus valmistua vuodenvaihteen tietämillä.

Luukkonen esitteli seuraavaksi Pirkanmaan energijärjestelmäselvityksen skenaariot, jotka ovat: 1. lämpöpumppujen valta-asema, 2. voimakas sähköistyminen, 3. liikennemurros, 4. biokaasu

maksimissaan sekä 5. vedyn tiikeriloikka. Työpajan tarkoitus oli pohtia näiden teknispainotteisten ja teemojensa ääripäitä edustavien skenaarioiden yhteiskunnallisia vaikutuksia sekä sitä, mitkä yhteiskunnalliset ilmiöt voivat vaikuttaa skenaarioihin ja miten.

Keskustelu aiheesta alkoi jo ennen pienryhmiin jakautumista, ja kysymyksiä heräsi muun muassa uusiutuvan energian vaatimasta säätövoimasta, mahdollisuudesta rakentaa olemassa oleviin vesirakenteisiin pienvesivoimaloita ja siitä, miten ilmastotoimien kansallinen linjaus eroaa EU:n linjauksista.

14.41–15–20 Tulevaisuustyöpaja: Pirkanmaan energiajärjestelmä vuonna 2030: ”Mitkä yhteiskunnalliset ilmiöt vaikuttavat lähivuosina energiajärjestelmäselvityksen skenaarioihin? Miten?”

Yhteistyöryhmä jäsenet oli jaettu neljään pienryhmään, joista yksi muodostettiin kokonaan Teamsin välityksellä osallistuneista. Työpaja toteutettiin learning cafe-menetelmää soveltaen, jossa kaikki ryhmät kiersivät kaikissa huoneissa ja jokainen työpajaosio kesti 10 minuuttia. Jokaisessa huoneessa käsiteltiin yhtä Pirkanmaan energiajärjestelmäselvityksessä laadittua skenaariota.

Työpajassa oltiin pelkästään divergenssi- eli ideointivaiheessa ja fasilitaattorit kirjasivat kaikki esitetyt ajatukset fläppitauluille, joita käytetään jatkossa energiatrategiatyönsä tukena. Ideoita jatkotyöstetään ja karsitaan strategiatyön tulevissa Howspace työpajoissa.

15.30–16.00 Tiivistelmä ryhmäkeskustelusta, yhteinen loppukeskustelu.

Ryhmäkeskustelujen loputtua palattiin yhteiseen tilaan, jossa käytiin lyhyet keskustelut ryhmäkeskusteluista mieleen jääneistä ja ajatuksia herättäneistä asioista.

Ensimmäisen skenaarion, eli lämpöpumppujen valta-aseman nähtiin pitkälti olevan yksittäisen ihmisen kannalta oikeudenmukaista siirtymää edustava, koska se on skenaarioista eniten sellainen, johon yksilöt voivat vaikuttaa. Lämpöpumppujen hankkiminen ei vaadi verrattain pitkiä tai suuria investointeja. Toisaalta tuotiin esille se, että tästä huolimatta esimerkiksi ilmalämpöpumppu on monille liian kallis investointi. Näin on etenkin työelämän ulkopuolella oleville, kuten eläkeläisille, jotka eivät saa pumpun asennuksessa avustavaa verohyötyä. Myös maaseudun taloissa, joiden jälleenmyyntiarvoa ei arvioida korkeaksi, ei välttämättä ole kiinnostusta investoida esimerkiksi maalämpöpumppuun.

Toinen skenario, eli voimakas sähköistyminen herätti paljon ajatuksia. Kysymyksiä heräsi esimerkiksi siitä, tuleeko yhteiskunnalle tarve ohjata voimistuvaa sähkönkäyttöä tai sitä, millä tavalla tuotettua sähköä saa missä ja milloinkin käyttää, jotta sähköä riittää kaikille. Voimakkaasta sähköistymisestä epäiltiin seuraavan mahdollisesti kulutuspiikkejä ja jopa päivittäistä hinnan vaihtelua, olettaen, että sähkö tuotetaan uusiutuvalla energialla, jonka tuotanto on usein riippuvaista säästä. Voimakkaasta sähköistymisestä voi seurata myös siirto- ja jakeluverkon alltiutta hyökkäyksille sekä energiajärjestelmän pirstaloitumista, josta mahdollisesti seuraavalla hintojen vaihtelulla olisi luonnollisesti vaikutuksia siirtymän oikeudenmukaisuuteen. Toisaalta voimakkaassa

sähköistymisessä nähtiin myös hyötyjä. Elinkeinoelämän kannalta voimakas sähköistyminen toisi Pirkanmaalle esimerkiksi mahdollisuuden hyötyä akkujen kierrättämisestä tai Suomen akkuklusteriin osallistumisesta.

Kolmannesta skenaarista, eli liikennemurroksesta oli käyty pienryhmissä monipuolista keskustelua, jossa tunnistettiin erilaisia näkemyksiä liittyen liikenteen kehittämiseen. Keskustelua käytiin muun muassa siitä, miten yksilön asuinpaikka vaikuttaa hänen kokemukseensa liikennemurroksesta. Jos liikenne muuttuu kalliimpaan suuntaan, tästä seuraa luonnollisesti eriarvoistumista. Eriarvoistumisen pelko olikin keskusteluja leimaavaa. Toisaalta liikenteen murroksessa nähtiin myös mahdollisuuksia. Esimerkiksi etätyö mahdollisuuden vakiintuminen vähentäisi ihmisten tarvetta liikkua pitkiä välimatkoja.

Neljäs skenaario on biokaasu maksimissaan. Siihen liittyen pohdittiin esimerkiksi biokaasun kannattavuutta, sillä jakeluverkoston etäisyydet ovat pitkiä. Biokaasu nähtiin osaratkaisuna työkoneissa, mutta ongelmalliseksi koettiin biokaasun pitkäkestoisuus. Biokaasusta keskusteltaessa korostui kiertotalouteen liittyvä huoli sen varmistamisesta, että kaikki kasvipohjainen saadaan palautettua kiertoon, ja että biokaasu saadaan kytketyksi lannoitekäyttöön, jotta se palaa ruuan tuotantoon tai biokaasun alkutuotantoon. Lisäksi skenaarion toteutumisen kannalta tulisi kartoittaa mistä kaikesta voisi saada biokaasua.

Viides skenaario käsitteli vedyn tiikeriloikkaa. Vety energianlähteenä oli skenaarioiden sisällöistä keskustelijoille vierain, ja sen ymmärtämisen epäiltiin olevan vaikeaa myös kuntapolitiikoille, joten siitä tulee puhua mahdollisimman kansantajuisesti. Vetyskenaarion toteuttamisen aikajänteeksi ei nähty sopivan kovin hyvin energiastrategian tavoitevuosi 2030, koska vedyn laaja hyödyntäminen vaatii pidempiaikaisia ja suurempia investointeja kuin muut skenaariot. Suomi on pitkään ollut hyvä maaperä investoinneille, mutta kysymyksiä heräsi siitä, onko tämä vielä investoijien näkemys Venäjän viimeaikaisten Ukrainaan kohdistuneen hyökkäyssodan myötä.

Vetyskenaarion haaste piilee myös kuntien kaavoituksessa. Ilmeisesti seutukunnissa olisi tällä hetkellä kiinnostusta varata maata paikallisille teollisuusalueille. Suuret teollisuusalueet eivät ole kuitenkaan viimeaikaisen yhdyskuntarakenteen kehityksen trendien mukaista, jossa maankäytöltä toivotaan yleisesti sekoittuneisuutta ja eheytyneen yhteiskunnan muodostamista.

Räsäsen sijasta loppukeskustelun ajan puheenjohtajana toiminut Hyttinen tiivistä lopuksi pienryhmäkeskusteluiden käsitelleen vahvasti sitä, miten eri skenaarioista saisi kaiken hyödyn irti sekä sitä, miten skenaarioiden toteutuminen saattaisi lisätä yhteiskunnallista eriarvoistumista. Yhtä mieltä oltiin siitä, ettei mitään skenaariota ole tarkoitus toteuttaa sellaisenaan ja siitä, etteivät monet skenaarioihin liittyvät investoinnit ole keskenään riidassa.

Seuraava kokous ja muut huomiot

Seuraavan kokouksen ajankohta sovitaan doodlen avulla kesälomien jälkeen.

